

народу й Батьківщини в житті людини; визнання здатності українського народу побудувати власну державу й навести в ній порядок; віра в майбутнє України та українського народу; віра в невичерпні сили, талант, неповторність, працьовитість українського народу; віра в незламність, силу, стійкість, міць та справедливість держави.

Справжній патріот не може жити повноцінним життям, бути щасливим без праці на благо своєї країни, без боротьби за краще життя українського народу та України. Тому крім почуттів і переконань, патріотична діяльність – важливий аспект національно-патріотичного виховання.

Патріотична діяльність включає: усвідомлення глибокого зв'язку з народом, участь у його справах, турбота про його благо; збереження та примноження культури, традицій, звичаїв, обрядів рідної країни; дотримання вироблених народом моральних норм і правил, законів держави; діяльність, спрямовану на утвердження державності свого народу, зміцнення незалежності своєї держави та готовність її відстоювати; сумлінне виконання своїх обов'язків у навчанні, вміння творчо працювати.

Показником рівня національно-патріотичної вихованості школярів є виникнення рефлексивних процесів. Рефлексія є зверненням уваги суб'єкта на самого себе і на свою свідомість, зокрема на продукти власної активності, а також на їх переосмислення [2, с.690].

Підвищення рівня національно-патріотичної вихованості може здійснюватися лише через активну роботу учнів, комплексного звернення до їхньої когнітивної, емоційної та поведінкової сфер: закріпленні інформації на емоційному та чуттєвому рівнях, формуванні активних виявів патріотизму в поведінці та діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності : навчальний посібник / І. Д. Бех. – К. :Академвидав, 2009. – 248 с.
2. Головин С. Ю. Словарь психолога-практика / С. Ю. Головин. – Минск : Харвест, 2001. – 976 с.
3. Ігнатенко П. Виховання громадянина: психолого-педагогічний і народознавчий аспекти: навч. – метод. посіб. / П. Ігнатенко, В. Поплужний, Н. Косарева, Л. Крицька. – К.: Інститут змісту і методів навчання, 1997. – 252 с.
4. Кононенко П., Усатенко Т. Концепція української національної школи – родини // Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні. Педагогічні концепції. – К.: Школяр, 1997. – С. 123–133.
5. Савчин М. В., Василенко Л. П Вікова психологія. 2-ге видання, перероблене, доповнене ВЦ «Академія», 2014. – 384с.
6. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. / Вікова психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 376 с.
7. Якобсон П.М. Психологические проблемы мотивации поведения человека. – М.: Просвещение, 1969. – с.312.

УДК 376.64

Петрова С. М.,

Здобувач PhD

Дитячий будинок «Перлінка»,

м. Одеса

ПРОБЛЕМИ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДИТИНИ-СИРОТИ

Діяльність патріарха Йосипа Сліпого охоплювала наукову та культурно-просвітницьку сфери, виховання молоді в душі християнської моралі і української національної ідеї. Особливо піклувався Йосиф Сліпий про поширення рідної української мови, про духовне надбання українського народу. Він багато робив для того, щоб прищепити в душах молоді любов до своєї рідної історичної минувшини, виховати почуття прекрасного. Він писав: «Оця любов до Христа, любов до Святої Церкви, що є Його Таємничим Тілом, любов дорідної Української Церкви, що є повноцінною частиною вселенської християнської Родина, любов до рідного українського народу, з його духовними та матеріальними скарбами вселюдського значення, визначали мій життєвий працелюбний шлях, моє міркування та мою працю, на волі й у неволі» (Заповіт, 2010) Для Йосипа Сліпого Батьківщина — це наш рідний край, наша мова, наша історія, наша віра, всі наші предки, що впродовж століть будували свою державу. Тільки в Батьківщині через законну рідну державу народ вповні заспокоює свої духовні й суспільні потреби та досягає найвищий ступінь ладу, безпеки та добробуту [5].

На щастя, пройшов час «войовничого атеїзму». Кращі сучасні українські педагоги розуміють важливість духовно-релігійної складової у вихованні дитини. Так, академік Іван Бех, розглядаючи поняття «духовність», звертається не тільки до моральної культури людства, але виділяє й інший аспект духовності, під яким він розуміє Дух, що перебуває в ній через прийняття Христа [1, с.205]. Важливим чинником розвитку і поведінки сучасної молоді є духовно-релігійний сенс її життя [4, с. 26].

Гуманістичні ідеали – добра, справедливості, співчуття, рівноправних відносин між людьми – давно увійшли у золотий фонд людської культури, стали визначальними для діяльності видатних педагогів минулого та сьогодення. Тому ті підходи до духовного виховання й організації життя дітей, що мають місце у багатьох дитячих будинках та інтернатах, сьогодні не можуть задовольнити суспільство. Традиційним для них є авторитарне виховання, байдужість частини персоналу до вихованців, дефіцит соціокультурного досвіду, обов'язковий характер спілкування з дорослими та дітьми, малий простір для існування, неможливість вільного вибору діяльності, відсутність моделі сім'ї та ін. Соціалізація та духовний розвиток дитини-сироти, які протікають в умовах закладу інтернатного типу відрізняються від нормативних. Але добрі наміри живуть у душі того, хто вміє віддавати душевні сили іншим людям. Саме задля дитинства у 2006 році на березі Чорного моря з'явився комунальний навчальний заклад «Дитячий будинок «Перлінка». Меценати дійсно розуміють, що чужих дітей не буває: цей дар був наданий дітям-сиротам, дітям, позбавленим материнської любові та ласки. Координацію діяльності закладу здійснює управління освіти і науки Одеської міської ради. Дитячий будинок «Перлінка» забезпечує всебічний розвиток, виховання, навчання та соціальну адаптацію дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування з 3 років. Планова потужність — 80 дітей. Сьогодні у закладі перебуває 44 дитини.

Сприйняття світу у вихованців нашого дитячого будинку формується в умовах відсутності материнської ласки; навколишня дійсність, в якій вони росли до того, як потрапили до дитячого будинку «Перлінка», відрізнялася бідністю яскравих вражень, відсутністю радісних переживань (так звані материнська і сенсорна депривація). Зрозуміло, що вихованці, які здобули освіту в дитячому будинку або школі-інтернаті, повинні стати не тільки повноцінними членами соціуму, готовими до самостійного життя, до вирішення проблем, які чекають їх на життєвому шляху, але й духовною особистістю. Однак світ у якому живе дитина-сирота, її негативний досвід – все це накладає відбиток на розвиток кожного вихованця. Тягар відсутності спілкування з батьками, незримо, але дуже боляче висить над кожною дитиною. Тому необхідно об'єднання зусиль педагогів, медичних працівників,

лікарів, психологів та інших фахівців, що мають відношення до формування готовності до соціальної, духовної та особистісної самореалізації вихованців дитячого будинку.

Розвинути в дитини інтерес до духовної сторони життя можна лише в умовах особистісно орієнтованого, гуманістичного виховання. Саме духовні цінності є основою внутрішнього світу особистості, індикатором її розвитку. Важливим для дітей-сиріт є залучення до процесу їх духовного виховання загальнолюдських морально-релігійних цінностей. Особливу роль в цьому грає зв'язок дитячого будинку з Одеської духовною семінарією. Це – індивідуальні бесіди священника з дітьми, робота недільної школи для дітей, відвідування святкових служб у Свято-Успенському монастирі та святих місць на Україні.

Але є й особливості роботи з дітьми-сиротами в цьому напрямку. Першими «агентами соціалізації» і першими духовними наставниками у дітей, які проживають в сім'ї є, перш за все, батьки. А в дитячому будинку «Перлінка» кількість агентів соціалізації збільшується. Відсутність сімейного спілкування негативно впливає на дітей-сиріт, і тут може бути задіяний «фактор заміщення»: в дитячому будинку існує своєрідний соціальний інститут «старших братів» – студентів Одеської духовної семінарії. Вони проводять час з дітьми, спілкуючись, вникаючи в їх проблеми, допомагаючи робити шкільні завдання, будучи «сполучною ланкою» між вихованцями і духовним наставником, який направляє нас в роботі з «думками дітей», проводячи заняття з духовної просвіти. Таким чином, релігійний аспект духовного життя людей стає дітям ближче, зрозуміліше, тому що він вже включений в їхнє повсякденне життя за допомогою спілкування зі студентами-семінаристами.

Той аспект не є самоціллю: він є одним з інструментів, за допомогою яких здійснюється духовно-моральне виховання дітей у «Перлінці». Воно базується на головних християнських чеснотах і цінностях, засадах християнської моралі: добро, любов, гідність, борг, совість, честь, благочестя. Розвиток моральних цінностей природно пов'язаний з духовним розвитком дітей-сиріт. Багато педагогів та науковців вважають, що й у формуванні патріотизму треба стояти на позиціях теоцентричного підходу. У ньому патріотизм трактується як пріоритетне духовне служіння Батьківщині, поєднане з діяльним богослужінням і співпадаюче з благочестям [2, с. 13].

В сучасній Україні, в складних політичних реаліях, спостерігається зміцнення державності, відроджуються культурно-історичні та духовно-моральні традиції, Завдання консолідації українського суспільства в контексті духовності та патріотизму набуває особливого значення. У відсутності сім'ї саме дитячий будинок є носієм національно-патріотичних принципів виховання дітей-сиріт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бех І.Д. Виховання особистості / І.Д. Бех – К.: Либідь, 2003. Кн. 1. – 278 с.
2. Бех І.Д. Програма українського патріотичного виховання дітей і молоді / І.Д. Бех, К.І. Чорна. – Київ: Інститут проблем виховання, 2014. – 29 с.
3. Заповіт Блаженнішого Патріарха Йосифа Сліпого / Йосип Сліпий // Дрогобицька духовна семінарія. 2010. – Режим доступу: <http://dds.edu.ua/ua/component/content/article/952-zapovit-patriarha.html>
4. Хоружа Л. Духовно-моральне виховання школярів в Україні: досвід та шляхи вдосконалення / Л. Хоружа, В. Киричок // Рідна школа. – 2013. – №4-5. – С. 26-32.
5. Шафран Т. Патріарх Йосиф Сліпий - духовний борець за українську державність / Т. Шафран // Самбірсько-Драгомирська єпархія. – 2012. – Режим доступу: <http://sde.org.ua/muzei/item/1939-patriarkh-josyf-slipyj-dukhovnyj-borec.html>